

Indkomstforholdene i København.

Marcus Rubin: Indkomstforholdene i København.
Udg. af Kbhvns. Magistrat. Kbhvn., 1894. (63 S.)

Kontorchef Marcus Rubin har i Aar ligesom ifjor beriget den statistiske Literatur med et interessant Værk om københavnske Forhold. Medens Genstanden for Enquêten ifjor var Arbejdslønsforholdene i København, en Opgave hvis Løsning i og for sig frembød store Vanskeligheder, har Formaalet med den i Aar udgivne Afhandling været at tilvejebringe statistiske Oplysninger om Indkomstforholdene i vor Hovedstad, og dertil er knyttet en sammenlignende Undersøgelse af Indkomstforholdene paa de to Tidspunkter 1863 og 1893, altsaa med omtrent et Slægtleds Mellemrum. En saadan Undersøgelse frembyder tilvisse ikke færre vanskelige Punkter end den tidligere om Arbejdslønnen.

Værket begynder med at give en Fremstilling af Bevægelsen indenfor Erhvervsforholdene her i Byen i den sidste Menneskealder; denne Undersøgelse støtter sig paa de Resultater, der kunne udledes af de offentliggjorte Værker om Folketællingerne her i Byen i 1860 og 1890. Fremstillingen angiver, at Antallet af mandlige Forsørgere i de 30 Aar steg med 82,3 pCt.

Indkomstforholdene i København.

Marcus Rubin: Indkomstforholdene i København.
Udg. af Kbhvns. Magistrat. Kbhvn., 1894. (63 S.)

Kontorchef Marcus Rubin har i Aar ligesom ifjor beriget den statistiske Literatur med et interessant Værk om københavnske Forhold. Medens Genstanden for Enquêten ifjor var Arbejdslønsforholdene i København, en Opgave hvis Løsning i og for sig frembød store Vanskeligheder, har Formaalet med den i Aar udgivne Afhandling været at tilvejebringe statistiske Oplysninger om Indkomstforholdene i vor Hovedstad, og dertil er knyttet en sammenlignende Undersøgelse af Indkomstforholdene paa de to Tidspunkter 1863 og 1893, altsaa med omtrent et Slægtleds Mellemrum. En saadan Undersøgelse frembyder tilvisse ikke færre vanskelige Punkter end den tidligere om Arbejdslønnen.

Værket begynder med at give en Fremstilling af Bevægelsen indenfor Erhvervsforholdene her i Byen i den sidste Menneskealder; denne Undersøgelse støtter sig paa de Resultater, der kunne udledes af de offentliggjorte Værker om Folketællingerne her i Byen i 1860 og 1890. Fremstillingen angiver, at Antallet af mandlige Forsørgere i de 30 Aar steg med 82,3 pCt.

Indenfor de forskellige Grupper af Erhverv er Tilvæksten imidlertid meget forskellig; saaledes ere Tallene for civile og gejstlige Embedsmænd kun stegne med 33 pCt. og vare for de militære omtrent uforandrede. Derimod var Stigningen for privatiserende Viden- skabsmænd (Læger, Sagførere, Kunstnere, Studenter, private Lærere osv.) langt over Gennemsnittet. Hovedpersoner indenfor »Haandværk og Industri« steg kun med 25,2 pCt.; herved faar man Bevis i Hænde for den almindelige Antagelse, at det lille Haandværk har været i forholdsvis Tilbagegang i den sidste Menneskealder. Det er de større Virksomheder, der ofte drives fabrikmæssigt, som sluge dem, ligesom Konkurrencen fra Udlandet med fabrikmæssigt fremstillede Genstande øver sin betydelige Indflydelse. Derhos har selvfølgelig Virkningen af Næringsloven vist sig i denne Periode, thi i Tidsrummet fra Slutningen af 1857 til 1863 havde den endnu ikke haft Tid til at trænge igennem. Følgen af de større Virksomheders Floreren har været, at Antallet af Medhjælpere indenfor Industri og Haandværk er steget i en meget høj Grad; medens der i 1860 kom 249 Medhjælpere paa hver 100 Hovedpersoner, var det tilsvarende Tal i 1890: 438. — For Handels og Omsætnings Vedkommende steg Hovedpersonernes Antal til det dobbelte. Tilvæksten her har fundet Sted i de store og de mindste Forretninger, medens det er gaaet ud over de mellemstore. Medhjælpergruppen steg ogsaa meget stærkt, men dette skyldtes tillige, at helt nye Medhjælpergrupper ere komne til i Mellemtiden, saaledes f. Ex. Sporvognsfunktionærerne. Fast mandligt Tyende gik ned i Tal endog absolut

set. Derimod forøgedes Gruppen af Kapitalister, Pensionister etc. i en Grad som svarede til den gennemsnitlige Tilvæxt af Forsørgere.

Tilvæksten i Kvindekønnets Forsørgerantal var 96₃₈ pCt. Deles dette i tre Grupper 1) omfattende Erhverv, der kunne antages at være uden Paavirkning af det kvindelige Bourgeoisies større Deltagelse i Erhvervsvirksomheden, 2) Kapitalist- og Pensionistgruppen og 3) de Erhverv, hvor den nys nævnte Bevægelse kan ventes at have sat sine Spor, viser det sig, at Gruppen 3) har haft en stor Tilvæxt, medens derimod Antallet af almindeligt Tyende langt fra har holdt Skridt med den almindelige Tilvæxt. Navnlig indenfor Klassen 3) viser Erhvervskonkurrencen mellem Mænd og Kvinder sig. Medens Kvinderne i 1860 kun udgjorde $\frac{1}{10}$ af Antallet af Mænd i denne Klasse, var deres Tal i 1890: $\frac{1}{4}$. —

Disse forskellige af Folketællingerne udledede Resultater, vise, at Forholdene ere ganske i Overensstemmelse med den Udvikling, som en opmærksom Iagttagelse paa Forhaand vilde vente. Men lignende store Forskelligheder, som her ere fremkomne, frembyde ogsaa Indkomstskatteansættelserne, og derved kommer man til at kunne se mere bort fra og tage mindre Hensyn til de, mindre væsentlige, Forandringer, der kunne være skete i Ansættelsesmaaden. Den eneste Lovforandring, der er foretaget med Hensyn til Indkomstskatten i den paagældende Periode ($\frac{1}{4}$ 1887), har vist sig at være uden Indflydelse paa det her behandlede Omraade.

Det samlede Antal Personer, der var sat i Skat, var i 1863: 18,066 (heraf 2752 Kvinder) i 1893: 44,880

(577¹ Kv.). Indenfor de skatteansatte Mænd viser det sig, at »Overklassens« Grupper havde en Stigning fra 12000 til 21000 lig Stigningen i Folketal, medens den egentlige Arbejdergruppes Stigning var fra 1000 til 12000, d. v. s. en Stigning sex Gange saa stor som Befolkningstilvæksten. For Kvindekønnets Vedkommende er det forholdsvis Antal af skatteansatte Kvinder det samme i 1863 og 1893, og selv om Kvindernes Stilling i vore Dage er bleven mere selvstændig, har dette kun lidet givet sig Udtryk i en forøget Skatteevne, hvilket hænger sammen med, at det er i det lille Erhverv og i underordnede Stillinger, at Kvinderne ere anbragte.

Den Indtægt, de Skatteansatte antoges at have haft i 1862, var 44,5 Mill. Kr.; efter at Skattenedsættelsen ifølge Loven (Indtægterne under 2400 Kr.) var foretaget, opførtes som skattepligtigt Beløb i 1863: 38,79 Mill. Kr. For Skattepaalægningen i 1893 vare de tilsvarende Tal 112,1 og 92,6 M. Kr. Den antagne Indtægt pr. Skatteansat steg fra 2463 til 2498 Kr. men, Skatteindtægten pr. Skatteansat sank fra 2142 til 2063 Kr. Dette er en naturlig Følge af de mange Smaa-indtægter, som vare komne til, en Tilvæxt, som den samtidige Stigning af de Skatteansatte i de øverste Indkomstklasser ikke fuldt har kunnet opveje. Pr. Individ af hele Befolkningen steg den antagne Indtægt fra 286,9 til 358,3 Kr. og Skatteindtægten fra 250 til 296 Kr. Kalkuleres de Ikke-Skatteansattes Indtægter i 1893 efter de Oplysninger, som ere tilstede paa dette Omraade, faar man som Resultat en samlet Indtægt af 164¹/₃ Mill. Kr., d. v. s. pr. Forsørger: 1107 Kr., pr. Individ 525 Kr. Ved de Beregninger, Forf. foretager for at oplyse de tilsvarende Forhold i 1863, kommer

han til det Resultat, at Indtægten da kan anslaaes til $71\frac{1}{3}$ Mill. Kr., d. v. s. 910 Kr. pr. Forsørger eller 460 Kr. pr. Individ. Men om denne Stigning fra 1863 til 1893 med omtrent $\frac{1}{7}$ er et reelt Fremskridt, er et andet Spørgsmaal, thi selv om Pengeindtægten er større, og selv om Varepriserne ere faldne noget — i hvert Fald en gros Priserne —, saa ere paa den anden Side de Fordringer, Folk nu stille til Livet og mere og mere forlange opfyldte, langt større nu end da. —

Samtidig med, at Folketallet kun er steget til det dobbelte og Gennemsnitsindtægten er stegen med $\frac{1}{7}$ pr. Individ, ere Kommunens Udgifter stegne til det 3 à 4 dobbelte. Thi ligesaavel som de Enkeltes Fordringer til Livet ere blevne større, er ogsaa Kommunens Levefod tiltaget langt ud over den proportionelle Tilvæxt. Skoler, Hospitaler, Belysning, Kloaker, Alderdomsunderstøttelse, alt stiller nutildags langt betydeligere Krav til Kommunens Kasse, end tidligere var Tilfældet. Indtægten af Skatter og Afgifter ere derfor ogsaa stegne fra 13,03 til 20,47 Kr. pr. Individ altsaa med 57,1 pCt., og vilde man regne Gasværksoverskudet som Skat, med 64 pCt. Heraf fremgaar, at en ikke ubetydelig Del af Folks Merindtægt gaar med til Opfyldelsen af kommunale Krav, medens Kommunens Virksomhed ogsaa i større Omfang kommer Befolkningen til Gode. Forf. giver herunder en lærerig Fremstilling af hvilken Betydning Arealskatten og Indkomstskatten har, og hvilken Byrde de paalægge de forskellige Klasser af Befolkningen og af Indkomsterne.

En Betragtning af de Skatteansattes Fordeling efter Indtægtsklasser viser en forholdsvis Nedgang i Klasserne fra over 1000 til under 15,000 Kr., men i

alle andre Klasser findes Opgang. Klassen 1000 Kr. og derunder udgjorde i 1863: 389 p. m., i 1893: 492 p. m., fra 1000 til 15,000 Kr. talte i 1863: 598, i 1893: 487 p. m., over 15,000 Kr. henholdsvis 13 og 21 p. m. af det hele Antal Skatteansatte. Med Folketallene 1862 og 1892 som Udgangspunkt indeholder Skattelisten i 1893: 7600 Skatteansatte flere, end den skulde ifølge Befolkningstilvæksten, men alle disse faldt paa Indtægterne 800—1000 Kr. Derefter gives en Fremstilling af Skatteansættelsernes Højde indenfor de enkelte Livsvirksomheder og en Fremstilling af Forholdenes Udvikling indenfor disse i de 30 Aar, hvilken indeholder mange interessante Enkeltheder, som det dog vilde føre for vidt at komme nærmere ind paa, men som enhver, hvem Københavns Forhold ligger paa Hjærte, vil have Udbytte af at gøre sig bekendt med. Forf. kommer her ind paa en Fremstilling af den store Tilvæxt, der har fundet Sted indenfor Detailhandlerstanden, hvilken imidlertid væsentlig har forøget de smaa Indtægter herindenfor og derved har formindsket den gennemsnitlige Indtægt betydeligt, og han anfører de Grunde, som have medført dette. Imidlertid tror Anm., at de stigende Fordringer til Bekvemmelighed ogsaa have haft til Følge, at Befolkningen nu ønsker Udsalgssteder saa nær ved sig som muligt, og denne hele Klasse er i vore Dage mere bleven et Mellemstadium mellem de større Detailhandlende, som daglig forsyne disse deres Udsalgssteder, og Konsumenterne, hvorfor man maaske ikke af disse Tal kan slutte, at en slig stor Nedgang i Indtægten har fundet Sted for Detailhandlerne; thi det er ikke den samme Livsbeskæftigelse nu som i 1863,

og hele Gruppen burde maaske snarere holdes for sig selv som en ny Institution, Samfundsudviklingen har ført med sig.

Det er naturligvis altid af stor Interesse at faa konstateret, hvorledes en Befolknings Indkomstforhold har stillet sig til forskellige Tider; men det maa indrømmes langt fra at være noget let Arbejde, saa mange Vanskeligheder som Materialet for en saadan Undersøgelse frembyder. Thi selv for den øjeblikkelige Betragtning frembyder Materialet Fejlkilder, som virke end mere afskrækkende ved den dybere Indgaaen deri. Man maa saaledes for at lære Befolkningens Fordeling efter Erhverv at kende holde sig til Folketællingerne fra 1860 og 1890. Men Erhvervsstatistiken har altid været et svagt Punkt indenfor Befolkningsstatistiken, og flere Momenter virke forstyrrende her. Jeg skal saaledes nævne den vanskelige Distinktion mellem Hovedpersoner og Medhjælpere, endvidere den Omstændighed, at Folk have deres Erhverv paa forskellig Maade f. Ex. paa en Gang som Kapitalister og som Erhvervsdrivende, fremdeles Kvinders Beskæftigelse i en eller anden Virksomhed, medens de paa Listerne opføres som Hustruer eller Børn uden Hensynstagen hertil, og saa fremdeles. Alt saadant bevirker Usikkerhed, selv om man for den her foretagne Undersøgelses Vedkommende kan gaa ud fra, at Materialet er ensartet for begge Aarene og forsaavidt frembyder færre Vanskeligheder for den sammenlignende Undersøgelse. Derhos har ogsaa det til Bedømmelse af Indkomstforholdene foreliggende Materiale sine svage Sider. Dette haves i Indkomstskattefortegnelsen for Aarene

1863 og 1893, der angiver de Indtægter, Byens Borgere antages at have haft i 1862 og 1892.

Nu kan man vel gaa ud fra, at Folks Ansættelse til Indkomstskat er sket nogenlunde ensartet i Overensstemmelse med Lovens Forskrifter, og navnlig møder man ikke her saa mange Vanskeligheder, som Tilfældet vilde være i Provinskøbstæderne, hvor Formue- og Lejlighedsskatten i vidt Maal aabner Muligheden for Ligningskommissionerne til at anstille deres Skøn over Skatteborgernes Ydeevne, og ansætte dem til Skat derefter, selv om ogsaa denne Skat mange Steder i Tidens Løb har antaget en almindelig Indkomstskats Præg. Men alligevel kan man heller ikke her i København frigøre sig for den Tanke, at Ansættelsen til Skat i de seneste Aar har været paavirket af de mange og store Byrder, der i den senere Tid er paalagt Kommunerne her i Landet. Thi medens man i Aaret 1863 kunde nøjes med en Skat paa $1\frac{1}{2}$ pCt. af den skattepligtige Indkomst, har Skatteprocenten i de senere Aar stadig været paa sit Maximum 3 pCt., og de gentagne Forslag i Rigsdagen med det Formaal at skaffe Kommunen en større Skatteindtægt vise, at Kommunen har haft vanskeligt ved gennem Indkomstskatten, der nærmest skulde være en Supplementsskat, at faa det nødvendige ind til Dækning af sine Udgifter. Men Følgen heraf kan være, at medens man tidligere kunde være mere lemfældig med at sætte Folk i Skat, da man end ikke behøvede at opkræve denne med det højeste Procentbeløb, saa har man i de seneste Aar ikke kunnet tage den Slags Hensyn, men har med Henblik paa Kommunens Tarv maattet sætte Indkomsterne saa højt som muligt, og heraf vil Følgen blive, at Ind-

komsterne nu ville fremtræde større end tidligere. Dertil kommer endnu et Moment, nemlig Kommunalvalgrettens Afhængighed af Skatteyden til Kommunen, hvilket ofte bevirker, at Folk, der ellers ikke vilde blive satte i Skat, nu gennem Selvangivelse opnaa dette; herved ville de laveste Skatteklasser, overfor hvem maaske netop tidligere Lemfældighedshensynet i høj Grad gjorde sig gældende, forøges i stærk Grad.

Imidlertid maa man give Forf. Ret i, at hvor store Hindringerne og Vanskelighederne end kunne være, saa ville de næppe indvirke paa selve de Hovedresultater, som ere blevne udledede af Materialet, og disse fremstilles af Forf. overmaade interessant og kunne sikkert gøre Regning paa ofte at blive benyttede i den offentlige Diskussion, og tillige ville de være af stor Betydning ved senere Undersøgelser.

Michael Koefoed.
